

предприятий к возможности нанесения ими ущерба окружающей среде и стремлению минимизировать этот ущерб. Обеспокоенность ухудшением экологии в целом (7%) и забота о соблюдении правил безопасности в отношении экологически опасного производства (3%) также является положительной тенденцией изменения ситуации в лучшую сторону.

Выводом проведенного исследования является содержательный анализ воздействия факторов внешней среды на деятельность крупных промышленных предприятий корпоративного сектора экономики Украины. Результаты его отображают основные проблемы финансово-хозяйственной деятельности, позволяя выделить круг основных задач, решение которых может внести коррективы как в принятую стратегию, так и в мероприятия по ее реализации, что приведет к повышению результативности функционирования всего корпоративного сектора Украины.

Перспективой дальнейших исследований является создание информационной системы мониторинга факторов влияния на деятельность промышленного корпоративного сектора Украины и предоставление на ее основе рекомендаций предприятиям и органам государственного регулирования деятельности акционерных обществ, таким, как ГКЦБФРУ, Фонд государственного имущества Украины, Государственная комиссия по регулированию рынка финансовых услуг.

Литература: 1. Gerald D. Bell, "Organizations and the External Environment", Human Relation. — 1978. — P. 260 – 265. 2. Мескон М. Х. Основы менеджмента: Пер. с англ. / М. Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури; [Под ред. Л. И. Евенко. — М.: Дело, 1994. — 484 с. 3. Радугин А. А. Основы менеджмента. Учебное пособие для вузов. — М.: Центр, 1997. — 432 с. 4. <http://www.corporation.com.ua> 5. Задахайло Д. В. Корпоративне управління: Навчальний посібник / Д. В. Задахайло, О. Р. Кібенко, Г. В. Назарова. — Харків: Еспада, 2003. — 688 с.

*Стаття надійшла до редакції
5.07.2004 р.*

УДК 658.14/17

Мельник В. І.

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНОЇ КОНЦЕПЦІЇ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

The necessity of the strategic approach to the problem of increasing financial activity management efficiency at any economic level is grounded. The economic essence of enterprise financial management is determined. The practical recommendations for the introduction of strategic financial management into the domestic enterprises activity are dealt with.

© Мельник В. І., 2004

Трансформація народногосподарського комплексу України відповідно до вимог ринкової економіки викликала серйозні зміни усієї фінансової системи і, головне, її основної ланки — фінансів підприємств.

Для сучасної економічної системи України характерний високий рівень нестабільності та невизначеності зовнішнього середовища господарювання, зростання впливу його чинників на економіку та управління промисловим підприємством. Діяльність кожного суб'єкта господарювання нерозривно пов'язана з підвищенням ризику. Для досягнення найкращого фінансового результату кожне підприємство намагається знизити свої витрати, особливо невиробничі, більш раціонально розпорядитися власним прибутком, максимально ефективно використати оборотні активи.

У зв'язку з цим пошук шляхів підвищення ефективності управління фінансовою діяльністю є однією з актуальних проблем економічної науки і практики промислових підприємств України. На сьогоднішній день немає однозначного розуміння суті управління фінансовою діяльністю підприємства, що пояснюється багатогранністю цього явища і обумовлює можливість існування кількох визначень з різних кутів зору.

Наприклад, авторський колектив під керівництвом А. М. Поддєрьогіна визначає управління фінансовою діяльністю підприємства як систему форм і методів, які використовують для фінансового забезпечення функціонування підприємств і досягнення ними поставлених цілей [1]. Таким чином, суть досліджуваного об'єкта зводиться тільки до впливу форм та методів, що значно звужує межі даного поняття.

А. Д. Шеремет і Р. С. Сайфулін цю категорію розглядають як невід'ємну частину управління підприємством, що складається з двох підсистем — об'єкта управління (підсистеми, що управляється) та суб'єкта управління (підсистеми, що управляє), визначають її як процес вироблення управлінських впливів на рух фінансових ресурсів і капіталу з метою підвищення ефективності їх використання та приросту [2].

В. В. Ковальов визначає управління фінансовою діяльністю підприємства як систему взаємовідносин між різними суб'єктами з приводу залучення та використання фінансових ресурсів [3].

На думку І. А. Бланка, під управлінням фінансовою діяльністю розуміють усі аспекти управління фінансами окремого суб'єкта господарювання [4].

У наукових дослідженнях проблем, пов'язаних з управлінням фінансовою діяльністю, залишаються недостатньо розкритими питання визначення об'єкта управління фінансовими ресурсами, обґрунтування вибору форм і методів управління, їх порівняльного аналізу, а також визначення передумов реалізації оптимального варіанта управління фінансовою діяльністю на підприємстві.

В економічній літературі об'єкт управління фінансовою діяльністю прийнято розглядати як:

1) комплекс фінансових задач, під якими розуміються показники фінансово-господарського стану підприємства;

2) грошовий обіг, під яким розуміється безперервний потік грошових виплат та надходжень, що здійснюється через поточний та інші рахунки підприємства;

3) сукупність умов здійснення грошового потоку, кругообігу вартості, руху фінансових ресурсів та фінансових відносин між господарючими суб'єктами і їх підрозділами в процесі виробничо-господарської діяльності [5].

На думку автора, об'єктом управління фінансовою діяльністю підприємства є фонди грошових коштів, що характеризуються зміною своєї величини та структури, а також фінансові відносини, котрі виникають, згідно з діючим законодавством, між різними учасниками процесу формування та використання фінансових ресурсів.

Проведені дослідження господарської діяльності вітчизняних промислових підприємств і аналіз закордонного досвіду дозволяють сформулювати конкретні пропозиції з використання сучасної концепції стратегічного управління фінансовою діяльністю.

Стратегічне фінансове управління не тільки дозволяє оптимізувати процес управління фінансовими ресурсами, а й є для керівництва підприємством свого роду орієнтиром загального напрямку дій, що здатні скорегувати поточні ситуації.

До вирішення завдань підвищення ефективності управління фінансовою діяльністю на будь-якому господарському рівні необхідний стратегічний підхід. Це означає, що будь-яке рішення в цій сфері повинно прийматися не тільки з точки зору поточних інтересів, але й з врахуванням того, як воно працює на кінцеву мету. Такий підхід вимагає концентрації зусиль на вирішальних напрямках.

Стратегія становить генеральну комплексну програму дій, що визначає пріоритетні для підприємства проблеми, його місію, основні цілі і розподіл ресурсів для досягнення цих цілей. Вона є довгостроковим плановим документом, результатом стратегічного планування.

У теоретичному плані стратегічне фінансове управління розглядається як невід'ємна частина загального управління виробничо-господарською діяльністю підприємства. Фінансову стратегію можна визначити як основу вибору, альтернативи, що обумовлює природу і напрямки організації фінансових відносин підприємства в умовах зовнішнього середовища, що постійно змінюється.

Стратегічне фінансове управління виходить з наступних передумов:

1) наявність уявлення про те, чого підприємство бажає досягти в майбутньому;

2) джерела проблем знаходяться як за межами підприємства, так і всередині його;

3) підприємство повинне мати можливість своєчасного розпізнавання проблем і механізм їх вирішення;

4) центр ваги зміщений у бік дій з недопущення або мінімізації втрат, якщо уникнути їх неможливо;

5) діяльність підприємства розглядається з позиції трьох складових: зовнішнього середовища, середовища безпосереднього оточення і внутрішнього середовища (потенціалу підприємства);

6) потенціал підприємства повинен бути "підбудований" під можливості, що відкриваються, і стратегічні задачі для того, щоб на основі розробки цілей і своєчасного їхнього корегування забезпечити необхідні позиції [6].

Головною складовою управління фінансовою діяльністю є фінансове планування, що являє собою процес оцінки потреб у коштах для забезпечення поточного виробництва і подальшого виробничого й соціального розвитку, а також визначення джерел покриття цих потреб.

Основні завдання фінансового планування полягають у:

1) забезпеченні підприємства фінансовими ресурсами;

2) забезпеченні платоспроможності підприємства в будь-який момент часу і за визначений період (на який формується бізнес-план);

3) визначенні фінансових взаємин з бюджетом, державними цільовими фондами, банками;

4) здійсненні фінансового контролю за всіма сторонами діяльності підприємства.

Проведені дослідження свідчать про те, що в сучасній економічній ситуації, що склалася в Україні у зв'язку з переходом до ринкової економіки, на деяких промислових підприємствах існує думка про непотрібність стратегічного управління фінансовою діяльністю. Цей процес здійснюється формально, що є одним із факторів, які впливають на втрату ліквідності і платоспроможності даних підприємств, призводять до погіршення їх фінансового стану і — як наслідок — до банкрутства.

Таку ситуацію можна пояснити насамперед інертністю мислення старих управлінських кадрів, відсутністю досвіду використання стратегічного управління, а також незнанням, нерозумінням його суті, принципів, методів і прийомів. Причому це властиво досвідченим керівникам, які довгий час працювали на керівних посадах, мають широкі ділові зв'язки, добре орієнтуються в ситуаціях безпосереднього оточення і досконально знають можливості потенціалу свого підприємства.

Впровадження стратегічного управління вимагає наявності на підприємстві певної інфраструктури сучасної комп'ютерної мережі і створеної на її основі автоматизованої інформаційної системи, яка б давала можливість здійснювати моніторинг змін у зовнішньому й внутрішньому середовищах підприємства.

В організаційному плані важливо створити відповідний підрозділ, що в західних фірмах має назву стратегічного господарського центра, функціями якого

було б здійснення стратегічного аналізу, визначення місії і стратегічних цілей, формування пакета альтернативних стратегій і вибір оптимальної стратегії за певними критеріями, а також спільна з іншими підрозділами підприємства робота з реалізації обраної стратегії. У такому підрозділі повинні працювати висококваліфіковані аналітики, які б досконало володіли теоретичними і прикладними аспектами стратегічного управління.

Таким чином, проведені дослідження господарської діяльності вітчизняних підприємств та аналіз закордонного досвіду дозволили теоретично узагальнити і сформулювати конкретні пропозиції щодо підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами. В їх основі лежить сучасна концепція стратегічного управління фінансовою діяльністю підприємства, що дозволяє приймати оптимальні рішення з проблем управління функціональними підсистемами фінансової діяльності підприємства в розрізі її проблемних напрямків, пов'язаних з формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів, пошуком і мобілізацією джерел коштів для забезпечення нормальної господарської діяльності підприємства і організацією фінансових відносин.

Проведені автором дослідження щодо використання сучасної концепції стратегічного управління фінансовою діяльністю підприємства не претендують на завершеність. У даному напрямку перспективними можуть бути подальші наукові розробки щодо визначення теоретичних основ формування механізму управління фінансово-економічною діяльністю та його впровадження в практику вітчизняних промислових підприємств.

Наукова новизна даної роботи полягає у визначенні економічної суті об'єкта стратегічного управління фінансовою діяльністю підприємства, який є сукупністю фондів грошових коштів і фінансових відносин, що виникають між учасниками процесу формування та використання фінансових ресурсів. Автором обґрунтовано необхідність використання сучасної концепції стратегічного управління фінансовою діяльністю, яка дозволяє приймати оптимальні рішення з управління функціональними підсистемами фінансової діяльності підприємств у розрізі її проблемних напрямків.

Література: 1. Фінанси підприємств / За ред. А. М. Поддєрьогіна. — К.: КНЕУ, 1999. — 396 с. 2. Шеремет А. Д., Сайфулін Р. С. Методика фінансового аналізу. — М.: ИНФРА-М, 2001. — 228 с. 3. Ковалев В. В. Введение в финансовый менеджмент. — М.: Финансы и статистика, 1999. — 768 с. 4. Бланк И. А. Финансовый менеджмент. — К.: Ника-Центр, Эльга, 2001. — 528 с. 5. Шеремет А. Д., Сайфулін Р. С. Финансы предприятий. — М.: ИНФРА-М, 1997. — 344 с. 6. Виханский О. С. Стратегическое управление. — М.: Гардарики, 2002. — 296 с.

УДК 336.144.3

Мамрак О. Н.

НОВЫЙ ПОДХОД К ФОРМИРОВАНИЮ БЮДЖЕТОВ НА ПРЕДПРИЯТИИ

The expenses classification in the direction of the expense of financial resources is offered. The mathematical model of profit forming interrelated with plan budget activities is described. The author proves necessity of budgeting, which is oriented for production planning.

В современных условиях хозяйствования для повышения эффективности своей деятельности предприятия должны ее диверсифицировать. Это приводит к возникновению проблемы сравнения видов деятельности между собой, в том числе и в будущем периоде. Решить поставленную задачу предлагается, используя особый инструмент краткосрочного планирования и управления ресурсами предприятия — бюджетирование.

Как известно, качественное управление предприятием в настоящем служит залогом получения максимального финансового результата в будущем. За основу итогового показателя работы хозяйствующего субъекта принимают прибыль — результат финансово-хозяйственной деятельности. Как правило, на предприятиях, за исключением только самых небольших, для получения релевантной информации, в том числе и информации о прибыли, и определения детализированных планов для всех уровней организации, создаются центры ответственности.

Выделение в организационной структуре предприятия центров финансовой ответственности (ЦФО) является следствием подхода к структурным подразделениям как к финансовым бизнес-единицам. Центр ответственности можно представить как подразделение предприятия, где менеджер центра лично отвечает за показатели функционирования этого подразделения. В соответствии с современными представлениями существует четыре вида ЦФО: центры затрат, центры дохода или выручки, центры прибыли, центры инвестиций.

Учитывая, что в рыночных условиях основной инструмент управления финансовым результатом находится в сфере формирования себестоимости, составлению расходной части бюджета необходимо придавать серьезное значение как важнейшему внутрихозяйственному резерву повышения эффективности хозяйствования. Именно поэтому в данной статье наше внимание будет сконцентрировано на деятельности центра затрат.

Основой комплексной системы бюджетирования финансово-хозяйственной деятельности предприятия должна служить принятая схема формирования финан-